Beter laat dan nooit

Tekst:
Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

Wie vraagt: "Hoe was de winter van 2009 – 2010?", zal refereren naar een lange periode van kou. Overigens is dit vaak gunstig voor de vlinders. Dit jaar bleef het wat langer koud en veel soorten vlogen dan ook later, maar vaak wel in grotere aantallen.

Het effect op de zomersoorten weten we inmiddels ook. De gebruikelijke junidip viel wat later en vanzelfsprekend vliegen de zomersoorten dan ook later dan gebruikelijk, maar vaak weer in grote aantallen. Op 22 juni was er een persexcursie in het Fochteloërveen, in samenwerking met Natuurmonumenten. Doelsoort was het veenhooibeestje, dat in grote aantallen rondvloog, maar wel een lastige start kende. Reden genoeg voor lovende artikelen.

Alle parelmoervlindersoorten lijken een goed jaar te hebben. Gerard Bergsma ontdekte op Schiermonnikoog een afwijkend exemplaar van de duinparelmoervlinder, waarbij de parelmoervlekken ook op de bovenzijde van de vleugels lijken te liggen. Ook de zeldzame veenbesparelmoervlinder kende net als de bosparelmoervlinder een topjaar. Limburg was al eerder in het nieuws vanwege de extreem hoge aantallen veldparelmoervlinder (zie ook elders in dit nummer). Zeer opmerkelijk was de vondst van tenminste vijf grote parelmoervlinders in Zuid-Limburg. Op deze plek werd vorig jaar al een exemplaar gezien, waardoor voortplanting niet uit te sluiten is. Van de keizermantel is op 22 mei een rups teruggevonden in Zwolle, waar vorig jaar een ei-afzettende vrouwtje was gezien.

De kleine vos is dit jaar eindelijk weer redelijk talrijk aanwezig. Op 20 juni bereikte ons een bericht van Riet van Rijsewijk: ze had een rupsennest van de grote vos gevonden bij de Oirschotse heide, waarmee voortplanting in Nederland echt is vastgesteld. Wellicht komen ze nog, maar tot nu toe lijkt het nog niet echt een goed jaar voor de trekvlinders. Er worden relatief weinig atalanta's en distelvlinders gemeld. Een bijzondere zwerver werd op eerste pinksterdag door Piet Brouwer gefotografeerd in het Gerendal, een vers vrouwtje kalkgraslanddikkopje. Deze soort is sinds 1976 uit Nederland verdwenen. Omdat het om een vers exemplaar ging en er wellicht voortplanting in de omgeving zou hebben plaatsgevonden, is er uitgebreid maar helaas tevergeefs gezocht naar eventueel meer exemplaren.

Gerard Bergsma

Afwijkende duinparelmoervlinder op Schiermonnikoog.

Joop de Bakker

Oranje uitgedoste vijfvlek-sint-jansvlinder.

Zuid-Limburg was in mei en juni 'the place to be'. Doordat Natuur-monumenten op ons advies afgelopen jaar de ei-afzetplekken met de nodige aandacht beheerd heeft, vliegt het kaasjeskruiddikkopje dit jaar weer op de Sint-Pietersberg! Op dezelfde berg kende het bruin dikkopje een recordaantal. Meer dan dertig exemplaren werden geteld op 25 mei.
In het Geuldal hebben medewerkers van De Vlinderstichting naar aanleiding van eerdere waarnemingen de voortplantingsplek en larvenhuidjes van de gaffelwaterjuffer ontdekt. Tijdens een NVL-excursie in de Weerribben werd een vers exemplaar gevonden van de sierlijke witsnuitlibel: de 46e soort voor dit gebied. In totaal zijn er twee larvenhuidjes gevonden. De libellen kwamen ook wat later op gang. Begin juli vlogen er nog maar weinig glazenmakers en heidelibellen. Vermoedelijk heeft het koudere water gezorgd voor een langzamere ontwikkeling.

Op 4 juli zag Marianne Vos-Jaspers twee rupsen van de teunisbloempijlstaart. Deze zeldzame nachtvlinder overwintert als pop in de strooisellaag en rukt op naar het noorden (t.g.v. klimaatverandering?). Wie weet overleven ze de komende winter. Die kan tenslotte behoorlijk lang en koud zijn.
Bij het schrijven van deze aflevering van Opmerkelijk is het WK net ten einde. Weer won Nederland het WK niet, maar dat lag niet aan de de supporters. Het Nederlands elftal werd ondersteund door lokale oranje (geel) uitgedoste vijfvlek-sint-jansvlinders (*Zygaena trifollii*). Eind juni werden in Zeeland tenminste twee oranje/gele exemplaren waargenomen, door Hans van Kuijk en Joop de Bakker. Deze kleurvorm werd nog niet eerder in Nederland aangetroffen.